

Stomatoložka ABClinic MVDr. Markéta Švarcová radí (Brno, Starý Lískovec)

Kolik má mít pes správně zubů? Různí se to u jednotlivých plemen, nebo je to pořád stejné?

Obvyklý počet je 28 mléčných dočasných zubů. Po přezubení je to 42 trvalých zubů. V horním kvadrantu jsou trvale tři řezáky, jeden špičák, čtyři premoláry (před-stoličky) a dva moláry (stoličky). V dolním kvadrantu je o jednu stoličku více.

Ne všechna plemena mají obvyklý počet zubů, např. u toy plemen a brachycefalických plemen (krátkolebých pozn. autorky) obvykle některé zuby chybí. Je tomu tak důsledkem zásahu člověka v podobě šlechtění na určitý exteriér. Pokud je žádoucí, aby např. buldok měl krátkou horní čelist, je jasné, že se z omezených prostorových důvodů, nemohou uplatnit všechny zuby. Pokud se přece jen všechny uplatní, tak se více stěsňají a tím pádem i natočí. Např. u naháčů je absence některých zubů také dána geneticky. U některých plemen se např. na výstavách nesetkáváme s kontrolou počtu zubů. U jiných plemen je to naopak kontrolováno striktně. Proč tomu tak dle Vás je?

Pes neloví kořist jako dřív, i jako bezzubý přežije, díky naší péči v podobě denní krmné dávky. Psovi samotnému nijak snížený počet zubů nevadí. My lidé se snažíme plemena v rámci šlechtění standardizovat a některé chovatelské kluby jsou k poměrům v dutině ústní přísnější. Tato otázka by tak měla být spíše směřována na chovatelské kluby. Pokud však vím, většinou je kluby určitá změna počtu zubů povolena, někdy více, někdy méně. Je zajímavé, že fylogeneticky (vývojem v čase) dochází k postupné redukci počtu zubů. Je to způsobeno tím, že všechny zuby nejsou zapojeny do procesu příjmu potravy. To je dáno tím, že psi neloví.

Čistě hypoteticky: Jedeme si pro štěně. Má osm týdnů a my bychom si rádi před převzetím štěněte osobně zkontrolovali, zda má v pořádku chrup. Na co si dát pozor? Jak má vypadat správný první chrup psa?

Raději by měl zájemce o štěně zvolit osvědčeného chovatele, který nabízí štěně s PP.

V osmi týdnech by mělo mít štěně 28 mléčných zubů – tři řezáky, jeden špičák, tři premoláry – a to jak nahoře, tak dole. Stoličky (moláry) a zuby označená jako P1 rostou rovnou jako zuby trvalé. Nemají tedy své předchůdce v podobě mléčného chrupu.

Štěně by mělo mít nůžkový skus – horní řezáky jsou mírně před spodními, což vypadá, jako když se svírají nůžky, proto je takový skus označován jako nůžkový. Vzhledem k tomu, že horní i dolní čelist rostou do délky nezávisle na sobě, může se mírná forma podkusu nebo předkusu, u osmi týdenního štěněte, v průběhu času ještě dorovnat. Záleží však na tom, jak velký podkus, nebo předkus zvíře má. Špičáky dolní čelisti se nacházejí před špičáky horní čelisti, bez deviace do dásně, nebo tvrdého patra. Měly by být tedy trošku vykloněné, neměly být ve strmé poloze, aby neporaňovali dásně protilehlé čelisti. Dáváme si tedy pozor na dírky v dásni, od špičky zubu protilehlé čelisti.

Prohlédneme tlamičku, zda nezapáchá, zda nemá zvíře zlomený některý ze zubů, jestli není v patře dírka, rozštěp, nebo nějaký zánětlivý proces. Doporučuji podívat se na zuby také sourozencům vyhlídnutého štěněte, abychom se utvrdili, že ani u nich se žádná vada neobjevila. Pokud má pes zdravý skus, ale sourozenec má nějakou vadu, genetika tam určitou roli hraje.

Asi mezi nejčastější problémy se zuby patří špatný skus. Jaké vady skusu máme? Můžete mi o nich říct více? Tedy jak poznám tu kterou vadu, jak je nebo není řešitelná a která z nich může mít pro psa nejen estetické, ale i zdravotní důsledky?

Vadám skusu se odborně říká malokluze, což znamená špatný skus. Dělí se na čtyři třídy.

První třída znamená, že jeden nebo více zubů je vychýleno mimo zubní oblouk. Tyto vady většinou nejsou dány geneticky. Znamená to vlastně, že čelist je normální, ale zuby jsou někam posunuty.

Druhá třída je podkus. Zjednodušeně podkus znamená, že spodní čelist je kratší, než horní.

Třetí skupina je předkus, zjednodušeně horní čelist je kratší než horní. U některých plemen je to normální, např. buldok, boxer apod.

Čtvrtá a nejhorší skupina je ta, do níž se řadí jiné patologie. Např. křiví skus, což je opravdu hrůza.

U skupiny dva a tři hrají většinou roli geny. I z tohoto důvodu chovatelské kluby tyto problémy řeší. U psů, kteří tímto trpí je totiž pravděpodobné, že by stejnou vadu mohli mít potomci.

Když má štěně první zoubky a už je viditelný špatný skus, je ještě nějaká šance, že se po přezubení srovná? Můžeme tomu nějak pomoci?

Řešení vady skusu u osmi týdenního štěněte je problematické. Je to oříšek i pro zkušeného chovatele či stomatologa, protože mléčný chrup nemusí odpovídat tomu trvalému. Určitý typ podkusu či předkusu se u štěněte může ještě poupravit s tím, jak rostou čelisti. Estetické důsledky špatného skusu pes neřeší, s tím se většinou trápí jen majitel. Zdravotní aspekty malokluze je však třeba řešit, protože ty způsobují psu opravdové potíže, jako je bolest, traumatizace dásní, zdroj infekce a další potíže. Například vychýlení dolního špičáku do horního patra, může v různé intenzitě zraňovat patro a do rány se zanáší potrava, zbytky cizorodých látek (S čím si pes hraje, případně přijde do kontaktu venku.), sliny – to vše potom kvasí a je to nepříjemné. Dalším problémem je situace, kdy se otírá zub o zub při skusu, zuby se tak o sebe vzájemně obrušují, může to vést k infekci zubní dřeně a to je opravdový problém. Musíme tedy rozlišovat problém se skusem z pohledu estetiky a z pohledu zdravotního.

Jaká je pravděpodobnost, že se správný štěněcí skus po přezubení zkazí, tedy objeví se nějaká vada?

Věčné téma předkusů a podkusů. Z medicínského hlediska se s tím nedá nic dělat. Čelisti rostou nezávisle na sobě, chvíli horní, chvíli spodní. Záleží, v jaké chvíli se na skus tedy díváte. I ze psa, kterého jsme si jako štěně pořídili se správným skusem, se může stát později pes s předkusem, nebo podkusem Stejně jako se může spravit skus psovi, který byl zakoupen s nesprávným skusem. Tyto změny probíhají po dobu, po kterou rostou čelisti. Nedá se s tím nic dělat.

Pejskovi začaly růst druhé zoubky a nastal problém....zuby rostou v druhé řadě, tj. nevytlačují správně první zuby a např. špičáky se nám zdvojnily. Co teď s tím? Můžeme si pomoci nějak sami,

nebo je vhodné vyhledat veterinární pomoc? Do kdy čekat a kdy už zasáhnout, abychom zabránili tomu, že nám to zkazí správný skus?

Výskyt obou zubů (trvalého a mléčného) současně, v jeden okamžik, není normální. Je to patologie. Doporučuje se tedy navštívit odborníka, nejlépe lékaře stomatologa, aby situaci posoudil. Vždy záleží na tom, jak moc mléčný zub kazí chrup trvalý – jestli se trvalý zub křiví, nebo zda tam vzniká zánět, infekce, nějaká parodontitida v mezizubním žlábků. Pokud zub zlomíme, je to špatné. Přes dřeňovou dutinu se může dostat infekce až do kosti. To se může stát především při neodborném neopatrném pokusu o vytrhnutí zubu. Pokud infekce prostoupí do kosti, ohrozí i trvalý zub. Proto se doporučuje odborné vytrhnutí zubů za pomoci nástrojů.

Docela často zmiňovaná jsou v poslední době tzv. psí rovnátka. Na co se používají? Je vhodné, aby byl pes s takto narovnanými zuby vpuštěn do chovu? Existuje vůbec možnost, že křivé zuby nejsou dány geneticky a tedy nebude tato vada přenesena na štěňata?

Psí rovnátka fungují naprosto stejně, jako ta lidská. Ustavičným utahováním rovnátek vzniká kontinuální tlak na chrup psa, který se tím rovná. Z estetického hlediska to je přínosem, může to řešit i určité zdravotní komplikace. Genetika se však aplikací rovnátek nezmění. Pokud je uchovněn pes s genetickou vadou chrupu díky tomu, že není vidět, pořád je skryta a bude vstupovat do dalších generací.

Občasné rady chovatelů, aby majitel jejich odchovánka pejskovi tlačil na zuby prsty např. při sledování televize, jsou nepodložené. Krátkodobý tlak se zuby nemůže pohnout a nikdy nemůže nahradit ustavičný kontrolovaný tlak rovnátek. Výsledkem bude spíše vystresovaný pes a majitel s otláčenými bolavými prsty, než náprava stavu chrupu psa.

Křivé zuby nemohou být způsobeny tím, že si se psem hraje, přetahujeme se s ním. To by muselo být dlouhodobé kontinuální tahání o hračku v čase. To je téměř nereálné.

Opusťme plemenitbu a skus a pusťme se do klasické péče o zuby psa. Dovedli jsme si malé dvouměsíční štěně. Je vhodné dávat mu kousat tvrdé hračky, kosti apod.? Pokud ne, od jakého věku již můžeme psa nechat kousat tvrdé věci a nebát se případných negativních následků na zubech psa?

Sklovina u mléčných zubů je velmi křehká, dřeňová dutina je široká, což znamená, že se zub snadno zlomí. Tvrdé věci na okus jsou proto pro štěňata s prvním chrupem velmi nebezpečné. Upřednostňujeme proto měkčí struktury. Pozor ale také na vatičky, plyšáčky a podobné hračky, není vhodné, aby je štěňata s prvními zuby příliš cupovala. Platí, že když do hračky otiskneme palec, měl by otisk zůstat v hmotě nějakou chvíli viditelný. Narovnání takového povrchu by mělo probíhat pomaleji. Hračka by neměla být tvrdší než ta, kterou bychom tímto testem vybrali.

Přetahování o hračky je vhodné až po desátém měsíci věku. Není tomu tak však z důvodu, že bychom psovi poškodili skus, nebo pokřivili zuby, ale spíše z důvodu rizika zlomení zubu, nebo jeho vylomení z alveolu. Vlivem příliš agresivního přetahování u mladého psa může dojít k luxaci či fraktuře zubu. Stejně pravidlo proto platí i pro zákusy do peška.

Jak je to s každodenní péčí o zuby psa? Je opravdu nutné psovi každý den čistit zuby zubním

kartáčkem a pastou? Říká se to, ale ne každý to dodržuje. Asi i kvůli tomu se na trhu objevily různé granulky a pamlsky, které mají tuto činnost nahradit. Docela však pochybuji o tom, že všechny tyto dobroty splňují slibovanou funkci. Jak tedy odlišit ty, které psovi jen ovoní dech, od těch, které opravdu pomáhají rozpouštět zubní plak? Co by měl správný funkční pamlsk tohoto typu obsahovat, aby byl účinný?

Nejlepší prevencí tvorby zubního kamene, resp. parodontitidy je čištění zubů kartáčkem a psí pastou, minimálně jednou denně. Dentální pamlsky mají jen nepatrnou roli v dentální hygieně. Určité látky jako např. fosfáty, enzymy, mořská řasa, chlorhexidin jsou součástí krmiv, pamlsků, nebo se samy o sobě přidávají k potravě, ale mají jen omezený efekt v prevenci. Čištění kartáčkem a pastou nic nenahradí. Jde především o mechanické očištění plaku ze zubu. To je nejdůležitější. Pasta, která má v sobě chlorhexidin, nebo něco navíc, tomu napomůže. Z neodstraněného plaku vzniká zubní kámen.

Pokud má pes opravdu pravidelný skus, zuby má správně „cik cak“ a dobře mu zapadají, dá se pomocně využít toho, že při kousání tvrdých věcí (např. u BARFu velkých kostí) pes mechanicky odírá zubní plak ze zubů. Zuby na sebe musí ale opravdu správně nasedat, pokud tomu tak není, okus nepomůže.

Enzymy se vyskytují také v různých tekutinách, které je možné přidávat do vody na pití. Je to bezpečné pro zdraví psa? Sice voda přijde do kontaktu se zuby psa, ovšem posléze nezbytně musí skončit v jeho žaludku. Nevadí tyhle preparáty zažívacímu traktu psa? A jsou účinné?

Ano, tyto tekutiny napomůžou, ale mění chuť vody. Pes poté může mít problémy s pitím, které výrazně omezí a to pro jeho zdraví není ideální. Mechanické čištění zubů kartáčkem to však nenahradí. Na zažívací trakt tyto látky nevadí, protože je počítáno se správnou koncentrací, která mu neublíží.

Psovi začalo nezřízeně páchnout z tlamy. Již to není standardní zápach, ale jde o mnohem horší odér. Jak postupovat, co zkontrolovat doma, případně máme jít hned k veterináři? Jaké jsou nejčastější příčiny zápachu z mordy psa?

Zápach z tlamy má více příčin. Parodontitida, trauma, cizí těleso, nádor a jiné. V každém případě prohlédnout tlamu a najít odbornou pomoc. Zápach může jít i z žaludku, ale většinou se jedná o problém v tlamě.

Zjistili jsme, že v tlamě psa není nic zapáchnutého, nevidíme žádné zranění, absces apod. Na zubech psa je ale zubní kámen. Jak takový zubní kámen vypadá, jak ho poznáme? Je to řešitelné doma, nebo je vždy nutné veterinární ošetření? Jak se ve veterinární ordinaci postupuje? A znamená to, že když pes jednou již zubní kámen měl, bude se mu tvořit stále znova?

Objasněme si zubní kámen. Je to mineralizovaný plak. Tvoří hnědou slupku na sklovině a nelze ho již kartáčkem odstranit. V případě nálezu kamene je třeba ošetření v anestezii. Nestačí jenom srpkem nebo nehtem odstranit, na zubu zůstanou zbytky, v nich bakterie a ty tvoří dále problémy. Po správném ošetření u veterináře a následné správné péči majitele o chrup zvířete se zubní kámen tvoří, ale pomaleji a v menší míře. SBT ale na zubní kámen příliš netrpí. Zřejmě je to silnými čelistmi a tendencí k okusování.

Existuje dědičná predispozice pro vytvoření zubního kamene? A jak se postupuje při jeho řešení?

Dědičná predispozice se předpokládá. Malá plemena na zubní kámen trpí více, stejně jako plemena s nepravidelným skusem. Narotované zuby, chybějící zuby, problém zhoršují stejně, jako podkus, předkus apod. Více na zubní kámen trpí psi krmění měkkou stravou. Čím měkčí, tím horší. Nejhorší jsou konzervy, lepší granule, nejlepší BARF (pokud se krmí celé kosti), u kterého ale zase hrozí zlomení zubu.

Pokud je psovi odstraňován zubní kámen, tak se nejdříve psovi nabere krev. Dle laboratoře se určí, zda je pes zdravý. Dále se prohlédne pes klinicky pohmatem (uzliny), poslechem (srdce a plíce). Pak se teprve přistupuje k anestezii, která je nutná. Pokud se podaří zubní kámen odstranit a není nutné použít antibiotik, není třeba vážnější zásah, tak je to zákrok poměrně lehký. Většinou se však najde pod zubním kamenem další problém...obnažený krček, prohloubený žlábek mezi dásní a zubem apod. a to posléze znamená delší a náročnější zákrok. Anestezie je třeba vždy...někdy krátkodobá, někdy dlouhodobější. Po vyčištění a vyleštění je třeba udělat ještě kyretáž mezi zuby, zuby a dásněmi. Psa by toto bolelo, proto je anestezie třeba. Pokud se dělá zákrok bez anestezie, nemůže být proveden kvalitně. Je třeba pořádně tlamu vyšetřit, někdy na první pohled nevypadá chrup ve špatném stavu a ve chvíli, kdy pes spí a je možné, vše podrobně prohlédnout, se najde spousta vážných problémů. Někdy má zase pes velké vrstvy zubního kamene a po jeho odstranění má zuby jinak v pořádku.

Kazí se psům zuby tak, jako lidem? Mívají psi klasický zubný kaz?

Psy trápí zubní kámen a z toho plynoucí parodontitida. Bakterie v zubním kameni iritují přilehlou dásně, to se projeví červenou linkou v oblasti dásně u krčku zubu, a pokud proces pokračuje, zasahuje do větší hloubky a narušuje parodontální vak, čelistní kost, vede k odhalení zubního krčku až k viklavosti zubu. Zubní kaz, tak jak ho známe my lidé, trápí asi 5 až 10 procent psí populace. Mají tedy proti lidem velkou výhodu. Je to následek jiné morfologie tvaru zubu a složení přijímané potravy. Podle zkušeností většina psů se zubním kazem jí sladké, hlavně odměny v podobě piškotů a to ve velkém množství. Kazy se manifestují vzadu na stoličkách, protože tyto jsou podobné našim lidským. Mají na svých ploškách stejné prohlubně, do kterých se uchycuje potrava. Zajímavostí je, že u koček zubní kaz nikdy nebyl popsán.

Můj pes si zlomil zub. Hodně to krvácí, v dásni zůstal viditelný zbytek zubu. Co teď?

Zlomení zubu, ať už trvalého nebo mléčného, je akutní stav. Je tedy třeba ho co nejdříve ošetřit, protože dochází ke krvácení a velké bolesti. Aby se předešlo proniknutí infekce přes odhalenou dřeňovou dutinu do kosti a dále do těla, měl by být takový stav ošetřen ideálně do 48 hodin od vzniku problému. Bolestivost je opravdu obrovská a riziko infekce velké. Psí tlama není sterilní, je plná bakterií. Psi sice mají antibakteriální látky ve slinách, ale na zničení všech bakterií to nestačí. Dle toho kdy a jak byl zlomen a dle RTG se postupuje dále. Dá se zaplombovat bílým kompozitem. Je-li mrtvý, dá se vyplnit a uzavřít. Nebo se musí vytrhnout a to především je-li zlomen v dásni, v hloubce.

Pes je s PP, chceme uchovnit, pes si zlomil zub a přišel o něj. Jak postupovat, aby pes nebyl „obviňen“, že není plnochrupý od přírody? Co nejdříve zrentgenovat, zapsat u veterináře zásah a všude (na snímcích i na zprávě) uvádět číslo čipu psa. Pokud se pes vytrhne, za nějakou dobu vypadá tkáň, jakoby v ní nikdy žádný zub nebyl.

Můžeme zdraví zubů svého psa ovlivnit stravou? Co by měla obsahovat a co naopak ne?

Některé firmy vyrábí granule, které pomáhají bránit vzniku zubního plaku a kamene, jsou to většinou stomatologické diety. Jinak samozřejmě je vhodné vyhnout se cukru a předcházet riziku fraktury. Nic jiného majitel psa nevymyslí.

Moc děkuji za Váš čas a přeji mnoho spokojených pacientů ☺

(dle osobního rozhovoru přepsala Pavlína Hanáková)